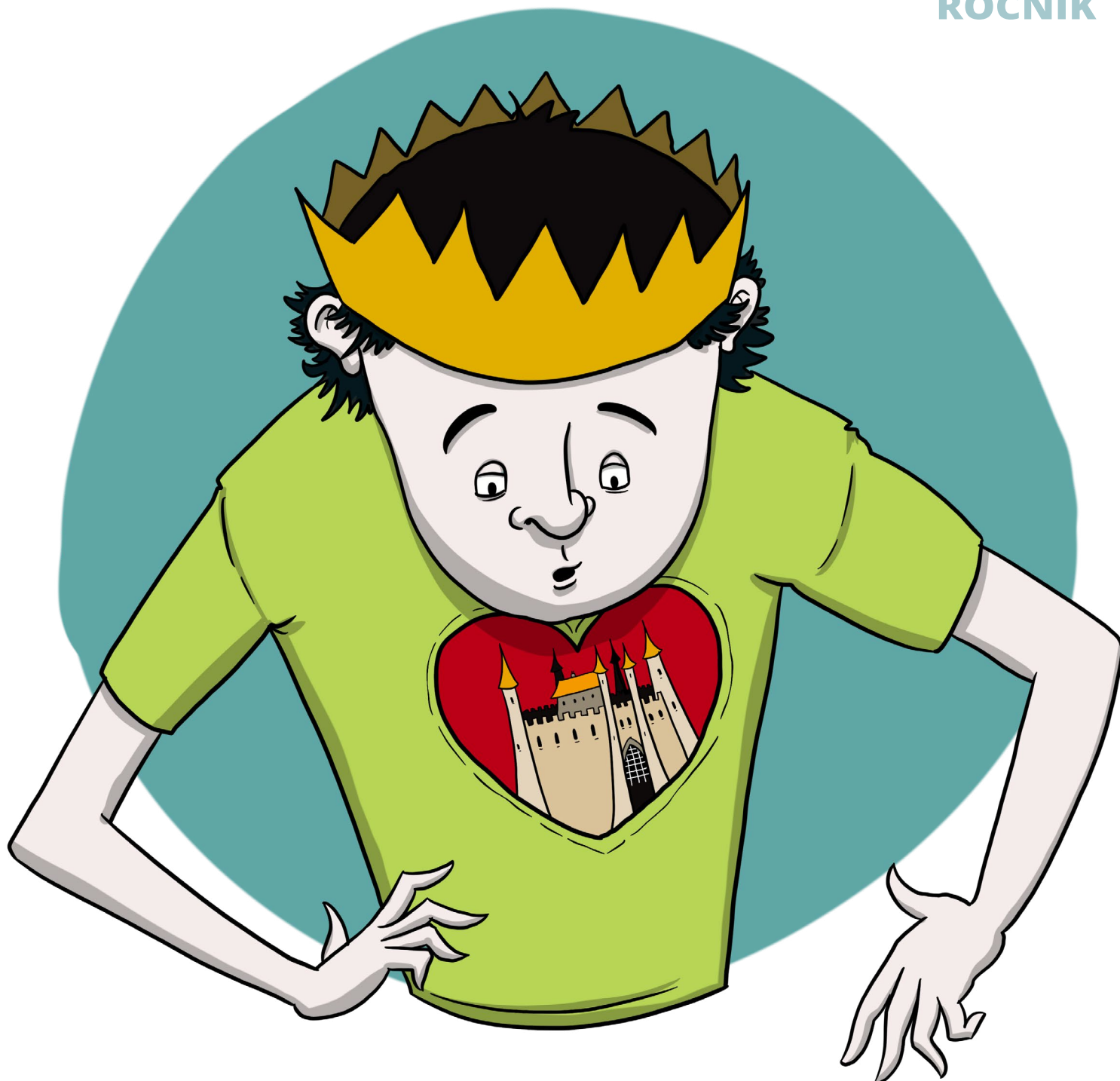

Vládni sám sobě

Autor: Mgr. Markéta Rumpíková

3.-5.
ROČNÍK

*„Chceš-li být králem,
dám ti království – vládni sobě samému.“*

J. A. Komenský

Hlavní myšlenka

Dobrá správa společných věcí začíná u moudrého člověka správou vlastních věcí a svěřených povinností. Je to to nejmenší, co může každý udělat, ale zároveň je to někdy to nejobtížnější. Zejména lidé, kteří vedou druhé, mají usilovat o to, aby byli v tomto dobrým příkladem.

Anotace

Žáci si pomocí pohádkového příběhu, práce s pracovním listem a dramatizace uvědomí, jak je důležité pro chod jakéhokoli společenství, aby si každý plnil své povinnosti a staral se o své věci. Týká se to každého, včetně těch, kteří vládou. Zamyslí se nad tím, jaké jsou jejich povinnosti a jak se jim daří je plnit. Zformulují si vlastní výzvy, v čem mohou být lepší. Využijí také citát J. A. Komenského, který je provází celou lekcí.

Cíle lekce

Co bude žák na konci lekce vědět

- Že záleží na každém z nás, jak bude vypadat svět kolem nás .
- Jaké jsou mé povinnosti, jak dobře se o své věci starám a jak se v tom mohu zlepšovat.

Co žák v lekci prožije / co si uvědomí

- Že každý z nás může udělat docela hodně pro to, aby se nám společně žilo lépe.
- Že lidé, kteří vedou druhé, ovlivňují svým příkladem celé okolí.

K jakému jednání lekce zve/vede

- K rozhodnutí, o jakou oblast svého života se chtějí lépe starat, tak aby to přinášelo užitek jim i jejich okolí.

1.	2.	3.		4.	5.	6.
			PŘESTÁVKA			
Seznámení, úvodní motivace	Králi, chci ti říct...	Čím se řídí království		Dokončení pohádky	Ovládám sám sebe	Reflexe a závěr
15 min	10 min	20 min		20 min	20 min	5 min

Pomůcky

- dataprojektor a ozvučení
- prezentace
- video Jaký král, takové království (dostupné v prezentaci)
- PL Rodové heslo - hodnocení (1x pro každého žáka)
- čistý bílý papír, silnější fix a nůžky (1x do dvojice) nebo možné využít PL Závěrečná scéna (1x do dvojice)
- koruna (rekvizita nebo možno vytvořit ze šablony PL Šablona korunka)
- židle (trůn)
- mobilní telefon pro pořízení fotografií
- kartičku z tvrdšího papíru a nůžky (pro každého žáka)

Upozornění:

Ideální uspořádání prostoru je sezení dětí ve dvojicích s možností výhledu na video a volný prostor pro hry a pro uspořádání kruhu.

Vysvětlení piktogramů

Hlavní myšlenka

Prezentace

Společná práce

Anotace

Čas/Minutáž

Práce ve dvojici

Cíl

Pracovní list

Samostatná práce

Pomůcky

Video

Skupinová práce

Další zdroje

Práce ve trojicích

Doplňující informace

Uspořádání třídy do písmene U

Práce třídy kolem stolů

Práce v kruhu

Volný pohyb po třídě

1

Seznámení,
úvodní motivace

15 min

Postup a metody

1.1 Sebeovládání (10 min)

Motivační hra, diskuse

Pokud se s dětmi neznáte, představte se navzájem a domluvte si společná pravidla.

Zahrajte si s žáky hru Ubohá malá kočička.

Posadte se do kruhu. Uprostřed nechte jednu židli, na kterou se posadí jeden z žáků. Ten bude znázorňovat ubohou malou kočičku, která bude mít za úkol velmi smutně, nešťastně, až uboze mňoukat.

Úkolem ostatních žáků je přijít k této kočičce, pohladit ji a říct: „Ubohá malá kočička.“ Po celou dobu (od chvíle, kdy se žák zvedne, přijde ke kočičce, pohladí ji, řekne větu a vrátí se na místo) se nesmí dotyčný žák zasmát ani sebemenším pohybem obličeje.

Kdo se neovládne a zasměje se, vymění si místo se spolužákem uprostřed kruhu a stává se ubohou malou kočičkou. Pozor! Kočička v kruhu nesmí mluvit ani se dotýkat ostatních. Jediné, co může, je libovolně mňoukat.

Po hře vedte s žáky krátkou reflexi.

- Jak bylo pro vás těžké ovládnout sám sebe a nezasmát se?
- Co vám v tom pomohlo?
- Měli jste někdy podobný pocit, že se musíte ovládat?

1.2 Když se řekne koruna... (5 min)

Asociační kruh

Zůstaňte s žáky v kruhu a pošlete jim připravenou korunu (viz **PL Šablona korunka**). Každý žák, který ji bude mít v ruce, řekne jedno slovo, které ho napadne. Uvedte kruh slovy:

Co vás napadne, když se řekne slovo koruna...

Metodická poznámka

Vedte žáky k vzájemnému naslouchání, to znamená, že si pamatujeme, co říkali spolužáci, slova neopakujeme, přidáváme další možnosti. Koruna prochází kruhem, i ten, kdo nemá nápad, ji chvíli drží a až pak ji posouvá.

2

Králi, chci
ti říct...

10 min

2. Králi, chci ti říct...

Práce s videem, dramatizace

Pusťte žákům video s pohádkou Jaký král, takové království.

Přesuňte se hned po videu v tichosti opět do kruhu a krátce se žáky shrňte, co ve videu viděli.

Poté doprostřed kruhu položte korunku, např. na židli. Vyzvěte žáky, aby každý sám za sebe řekl něco, co by chtěl vzkázat králi, kdyby byl jeho poddaný.

Uprostřed kruhu je židle, která nám znázorňuje trůn, a na ní koruna, která zastupuje krále. Kdokoli můžete přistoupit ke králi blíž a říci mu, co si jako jeho poddaní nyní myslíte.

Kdo domluví, zase si sedne zpět na své místo.

Metodická poznámka

Děti většinou odpovídají: Králi, měl by sis také ve svém království uklízet. Měl by sis udělat pořádek nejprve u sebe. Zlobíš se na nás a sám máš nepořádek.

3

Čím se řídí
království

20 min

PREZI

3.1 Rodové heslo (5 min)

Diskuze

Nyní se zeptejte žáků, zda vědí, co je to rodové heslo a kdo ho používá.

Nechte odpovědět několik žáků. Pokud nikdo žádnou odpověď nepřinese, požádejte je, aby si zkusili tipnout, co by to mohlo být.

Poté shrňte slovy:

Rodové heslo používaly šlechtické rody a jednalo se o moudré výroky či citáty, které se dědily z generace na generaci, a všichni členové rodu se jimi snažili ve svém životě řídit. Rodové, nebo dokonce královské heslo našeho krále zní takto: Chceš-li být králem, dám ti království - vládni sobě samému.

Heslo promítněte žákům z prezentace, aby je měli celou dobu následující aktivity před sebou.

Vedte s žáky krátkou diskuzi, co heslo podle nich znamená.

„Chceš-li být králem, dám ti království
- vládni sobě samému.“

Jan Amos Komenský

3.2 Plnění rodového hesla (15 min)

Práce s pracovním listem

Rozdejte žákům **PL Rodové heslo - hodnocení**. Žáci ho budou nejprve vyplňovat samostatně.

V pracovním listě najdete tři oblasti - spravování svého majetku, spravování svěřených věcí a dodržování svých povinností. Zkuste teď říkat, co si myslíte, že jednotlivé oblasti znamenají?

Nechte žáky, ať sami říkají, co si pod těmito pojmy představují, poté případně doplňte potřebné informace.

Poté uveďte práci s pracovním listem:

Napište ke každé oblasti, kde v pohádce vidíme, že se lidem nedaří naplňovat rodové heslo království Chceš-li být králem, dám ti království - vládni sobě samému.

Podívejte se, jak se to daří nebo nedaří lidem v království včetně krále, protože i on je součástí království.

Poté vyzvěte žáky, aby vytvořili dvojice a odprezentovali si v nich své výsledky. Svě závěry pak představí ostatním.

Shrňte společně s žáky, k čemu došli.

Metodická poznámka

Žáci obvykle správně označují, že poddaní nespravují svůj majetek, že se o něj nestarají, především, že si neuklízí a že král se nestará o svůj hrad - má v něm nepořádek. Dále se nestarají o své svěřené věci, především tím, že nepečují o zvířata, král se nestará o svého psa. Nedodržují své povinnosti tím, že neodevzdávají povinnou dávku do společné spížirny, neuklízí odpadky, král si neuklízí své věci.

Poddaným může bránit v neplnění povinností a nestarání se o své věci špatný král, který jim nejde příkladem, že se jim nechce nebo že ostatní to také nedělají. Králi v tom může bránit také jeho lenost nebo že má velké starosti s poddanými a nemá čas na své věci.

4

4.1 Králův monolog (5 min)

Dramatizace

Promítněte žákům obrázek z prezentace, kde král stojí s korunou na hlavě uprostřed svého nepořádku.

Před sebou máte obrázek krále ze závěrečné scény pohádky. Vymyslete, jak by naše pohádka mohla skončit, aby měla dobrý konec? Co by měl král říci, k čemu by se měl rozhodnout, jakou výzvu si dát, aby dostál svému rodovému heslu?

Žáci nyní budou pracovat ve dvojici. Každá dvojice vymyslí králův krátký monolog, ve kterém by měl král sdělit své rozhodnutí, jak s danou situací naloží. Větu, kterou žáci pro krále vymyslí, napíšou silným fixem na papír a vystřihnou ji do komiksové bubliny nebo mohou zapsat do **PL Závěrečná scéna**.

Metodická poznámka

Žáci vymysleli např. tyto královy monology:

Jestli chci, aby mí poddaní dělali, co mají, musím začít sám u sebe!

Měl bych si tu asi uklidit!

Půjdu svým poddaným příkladem!

Ovládnou sebe a pak mohu vládnout jiným!

Tak tohle musím změnit! Nemůžu tu mít nepořádek a chtít po svých poddaných, aby uklízeli.

Musím začít u sebe!

4.2 Co řekl král (10 min)

Živé obrazy

Přesuňte se do půlkruhu. Nyní jednotlivé dvojice představí své monology. Jeden z dvojice si nasadí na hlavu královskou korunu, případně si sedne na židli jako na trůn, a vytvoří sochu krále, která bude vyjadřovat pocit, který odpovídá tomu, co je napsáno na bublině. Druhý vedle něj drží bublinu a přečte monolog krále, který společně vytvořili.

Dokončení
pohádky

20 min

PREZI

Metodická poznámka

V tuto chvíli je možné pořídit vždy fotografii scény. Pro připomenutí poselství lekce lze fotografie poté umístit i s rodovým heslem např. na nástěnku.

Varianta

Tuto aktivitu můžete rozšířit následujícím způsobem:

Vyberte od žáků jejich monology napsané v bublinách. Jeden žák z každé dvojice udělá živý obraz, ve kterém vyjádří, jak se král cítí, co dělá, pro co se rozhodl apod. Všichni tito žáci vytvoří své živé obrazy naráz.

Nyní rozdejte bubliny těm z dvojice, kteří zůstali (ti, kteří nepředstavují krále) tak, aby měl každý žák bublinu jiné dvojice. Žáci mají nyní za úkol přiřadit daný monolog k soše krále, o které si myslí, že k ní bublina patří. Nevadí, pokud se u jedné sochy sejde více bublin.

V okamžiku, kdy si všichni vybrali svého krále a postavili se za něj, vyzvěte žáky, aby bubliny postupně přečetli. Pokud zazní monolog, který je správně přiřazen k danému králi, socha krále se může posadit. Pokud za králem stojí další žáci s nesprávným monologem, musí si vybrat jinou sochu krále a postavit se za ni. Hra pokračuje do doby, kdy nestojí žádná socha krále.

4.3 Naše závěry (5 min)

Diskuze

Vedte s žáky diskuzi nad výroky krále, které zazněly.

- K čemu jste ve svých návrzích řešení došli? K čemu nás vedou?
- Proč je důležité, aby i král plnil své povinnosti? Nikdo ho přece nevidí a nikdo ho nehlídá?
- Našli byste podobné příklady v naší době, ve svém okolí? Kdo je takovým králem u vás ve třídě, ve škole, ve sportovním klubu, ve městě, ve státě?
- Mají tito králové také své povinnosti, které musí plnit? A proč je důležité, aby své svěřené věci spravovali dobře?

Metodická poznámka

Žáci mohou odpovídat například: Král by měl plnit své povinnosti, aby mohlo jeho království dobře fungovat.

Podobné příklady mohou být např. ředitel, vedoucí, trenér, starosta, prezident... Ano, mají své povinnosti, pokud je neplní dobře, mohou tím poškodit např. školu, sportovní klub, město, zemi atd.

5

Ovládám
sám sebe

20 min

5.1 Jak to mám já? (12 min)

Práce s pracovním listem

Žáci se znovu vrátí ke svým pracovním listům **PL Rodové heslo - hodnocení**, které vyplní na druhé straně. Tato stránka se týká jich samotných.

Nyní se zaměří každý sám na sebe. Jak to mám já? Mám také nějaké povinnosti, věci, které mám svěřené a měl bych se o ně starat?

Podívejte se nyní na druhou stranu pracovního listu a zamyslete se nad tím, jak to máte vy sami se spravováním svého majetku, svěřených věcí či s dodržováním svých povinností? Co všechno máte na starosti či jaké povinnosti máte doma, ve škole, v kroužku atd.? V čem se vám daří a v čem ještě tolik ne? Zapište si své poznatky do pracovního listu k jednotlivým oblastem.

Dejte žákům přibližně pět minut na samostatné vyplnění. Své zápisky si poté mohou žáci vzájemně sdělit ve dvojicích.

5.2 Moje výzva (8 min)

Živé obrazy

Vraťte se ještě k rodovému heslu krále. Promítněte jej znovu na tabuli.

Podívejte se nyní znovu do svých pracovních listů, co jste si napsali, že byste rádi zlepšili. Vyberte si jednu výzvu, na které chcete začít pracovat. Tu si zakroužkujte.

„Chceš-li být králem, dám ti království
- vládni sobě samému.“

Jan Amos Komenský

Poté, co si žáci vyberou svou osobní výzvu, v čem by chtěli nejvíce vládnout sami sobě, postaví se do kruhu a všichni současně vyjádří své výzvy pomocí jedné sochy (živého obrazu). Je vhodné, abyste se zapojili i vy jako vyučující. Sochy nikdo nekomentuje.

Až napočítám do tří, uděláme všichni současně svoji sochu, která bude znázorňovat naši výzvu, pro kterou jsme se rozhodli: v čem se chci zlepšit, v čem se chci ovládat, o co se chci více starat apod.

Jedna, dva, tři. Prosím udělejte svoji sochu. Zůstaňte v ní, zároveň se však můžete podívat i na ostatní. Připomínám, že sochy nemluví!

Necháme chvíli.

Až napočítám do tří, socha se „rozpadne“. Jedna, dva, tři. Děkuji!

6

Reflexe
a závěr

5 min

6.1 Vládni sobě samému (5 min)

Na závěr se vraťte s žáky do kruhu a tak jako na začátku jim pošlete korunu. Vyzvěte je k tomu, aby každý řekl jedním slovem pocit, který z této lekce má nebo co si z dnešní lekce odnáší.

Varianta

Vyrábění: Pokud máte více času, nechte žáky, aby si sami nakreslili malou korunu, do které si zapíšou královské heslo, které stále vidí promítnuté na tabuli: **Chceš-li být králem, dám ti království - vládni sobě samému.** Pod heslo si pak každý zapíše svou vlastní výzvu, kterou znázorňoval sochou. Svou korunku s osobní výzvou si žáci mohou vystříhnout a odnést domů, aby jim připomínala jejich rozhodnutí. Korunky žáci nemusí nikomu ukazovat. Lekci můžete uzavřít slovy:

Přeji vám, aby se vám dařilo naplňovat krok za krokem vaše výzvy a spravovat dobře svá království.

Metodické poznámky pro žáky se specifickými poruchami učení (SPU)

Obecná charakteristika SPU

Specifické vývojové poruchy učení bývají definovány jako neschopnost nebo snížená schopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných výukových metod za přiměřené inteligence a socio-kulturní příležitosti (Z. Matějček, Dyslexie, 1995). Porucha není způsobena sníženými intelektovými schopnostmi. Oslabeny bývají kognitivní (poznávací) funkce, porušena koncentrace pozornosti, paměť, myšlení, řeč, proces automatizace a matematické představy. Dále funkce motorické (pohybové), které mají vliv na zhoršení jemné i hrubé motoriky ruky, kvalitu očních pohybů a práci mluvidel (Jucovičová, Žáčková, 2014). Vycházíme-li z obecné definice specifických poruch učení, můžeme definovat tyto specifické poruchy učení: dyslexie – specifická porucha čtení, dysgrafie – specifická porucha psaní, dysortografie – specifická porucha pravopisu, dyskalkulie – specifická porucha počítání, dyspinxie – postihuje oblast kreslení, dysmúzie – porucha hudebnosti a dyspraxie – je porucha schopnosti vykonávat složité úkony.

1.1	Tato aktivita může být pro některé děti příliš kontaktní. Proto ubezpečíme žáky, že veškeré role v aktivitě jsou na bázi dobrovolnosti. Není nutné, aby kočičkou byly všechny děti, ani aby všichni přišli ke kočičce a pohládili ji. Ostatní jsou aktivní pozorovatelé a všímají si a přemýšlí, co asi musí kočička i ostatní prožívat.
1.2	Aktivita nevyžaduje zvláštní přístup.
2	Práce s videem nevyžaduje žádný zvláštní přístup.
3.1	Na tabuli je vhodné napsat pojem: „rodové heslo“. Případně i jméno Jan Amos Komenský.
3.2	Dovolíme dětem s SPU v případě, že chtějí nebo potřebují, pracovat hned ve dvojicích. Dvojice si poslouží ke korekci přečteného a kontrole porozumění. V případě nepochopení obsahu čteného dovolíme poradit se s další dvojicí nebo s učitelem.
4.1	Dbáme na rovnoměrné rozdělení dvojic.
4.2	Aktivita nevyžaduje zvláštní přístup. Rozhovor je zcela vhodnou metodou práce s dětmi s SPU.
5.1	Žáky s SPU ubezpečíme, že nebude hodnocen pravopis ani úprava. V případě potřeby delšího času je možné se zaměřit jen na jednu uvedenou oblast - např. spravování svého majetku. Ostatní oblasti ponecháme jako domácí úkol s možností delšího promyšlení, případně diskuse s rodiči.
5.2	Aktivita nevyžaduje zvláštní přístup.
6.1	Umožníme žákům spolupráci pro kontrolu pravopisu, případně konzultaci s učitelem.
Reflexe	Závěrečná reflexe nevyžaduje zvláštní přístup.

Zdroje prezentace

Zdroje grafiky

- Slide 03: Komenský - Ester Kuchynková, projekt Komensky2020.cz (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 04: Závěrečná scéna z videa Jaký král takové království - Fishnet s.r.o. (Film21) - projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 05: Ústa - Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 05: Pěst - Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Slide 05: Srdce - Daniel Jurčo B.F.A., projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Zdroje videa

- Jak udělat svět lepší - Fishnet s.r.o. (Film21) – projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)
- Jaký král takové království - Fishnet s.r.o. (Film21) – projekt Úcta k životu, reg. č. CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255 (CC 4.0 BY-SA)

Prezentace

<https://prezi.com/view/RsBkU185q5yujgnT1sOu/>

Pracovní listy

<https://eu.uctakzivotu.cz/wp-content/uploads/2020/09/Politika-3-5-pracovni-listy.pdf>

Pracovní sešit pro žáka

<https://eu.uctakzivotu.cz/wp-content/uploads/2021/05/Politika-35-pracovni-sesit-pro-zaky.pdf>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Název projektu

Úcta k životu –
základ pro demokratickou kulturu

Registrační číslo projektu

CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008255

Metodika

Vládní sám sobě

Cílová skupina

3.–5. ročník základních škol
a víceletých gymnázií

Toto dílo podléhá licenci
Creative Commons 4.0 BY-SA

Autor

Mgr. Markéta Rumpíková

Odborní garanti

doc. PhDr. Jan Hábl, Ph.D.,
Mgr. Barbara Pospíšilová,
Mgr. Tereza Ráchel Bícová

Odborná spolupráce a pilotáž

MgA. Markéta Rumpíková

Externí posuzovatelé

Mgr. Ondřej Šimik, Ph.D.,
Mgr. Taťána Göbelová, Ph.D.

Jazykové korektury

Mgr. Kateřina Kutálková

Ilustrace

Daniel Jurčo, BFA

Zlom a sazba

Daniel Jurčo, BFA